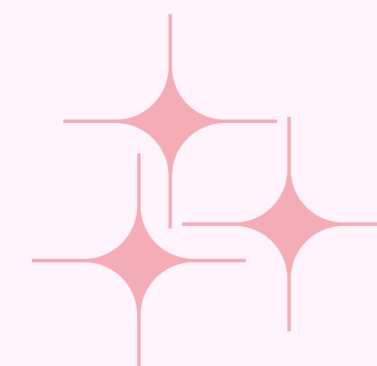

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพช่องปากและ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์ โรงพยาบาลแกดดำ จังหวัดมหาสารคาม

The Relationships among Oral Health Literacy and Oral Health Care Behavior
of Pregnant Women in Kaedam Hospital, Maha Sarakham Province

สุรีพร พลสะอาด

เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขปฏิบัติงาน
โรงพยาบาลแกดดำ จังหวัดมหาสารคาม

5 มิถุนายน 2568

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหา: สุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์เป็นปัจจัยสำคัญต่อสุขภาพโดยรวมของแม่และทารก

- การเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาและฮอร์โมนเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคเหงือกอักเสบและโรคปริทันต์ ซึ่งหากไม่ดูแล อาจนำไปสู่ภาวะคลอดก่อนกำหนดและทารกแรกเกิดน้ำหนักตัวน้อย
- ข้อมูลระบุว่าหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นโรคปริทันต์อักเสบมีความเสี่ยงต่อการคลอดทารกน้ำหนักน้อยมากกว่าผู้ที่มีภาวะปกติ 2-4 เท่า
- ปัญหาฟันผุที่ไม่รักษาอาจนำไปสู่การอักเสบ เจ็บปวดเรื้อรัง และกระทบต่อคุณภาพชีวิต

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ในพื้นที่: อัตราการเข้ารับบริการทันตกรรมของหญิงตั้งครรภ์

ณ โรงพยาบาลแอดำ ยังต่ำกว่ามาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญ

- ปีงบประมาณ 2565: 25.22%
- ปีงบประมาณ 2566: 17.95%
- ปีงบประมาณ 2567: 39.74% (จากหญิงตั้งครรภ์ 78 คนที่มารับบริการฝากครรภ์)

ความสำคัญ: การขาดความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อผิดๆ ข้อจำกัดด้านเวลา และการเดินทาง และการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ เป็นอุปสรรคสำคัญ การมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ จึงเป็นประเด็นสำคัญ

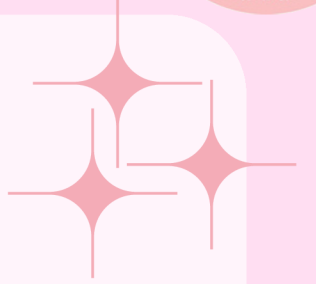
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลแอด้า จังหวัดมหาสารคาม
- เพื่อศึกษาภาวะสุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลแอด้า จังหวัดมหาสารคาม
- เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากกับภาวะสุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

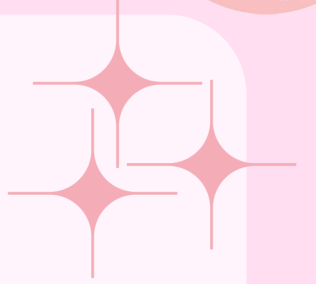

แนวคิดหลัก: ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ของ Nutbeam (2008)

- นิยาม: ทักษะทางปัญญาและสังคมที่ช่วยให้บุคคลสามารถเข้าถึง เข้าใจ ประเมินผล และใช้ข้อมูลสุขภาพเพื่อส่งเสริมสุขภาพ
- ประกอบด้วย 3 ระดับ: พื้นฐาน (Functional) เชิงปฏิสัมพันธ์ (Interactive) เชิงวิพากษ์ (Critical)

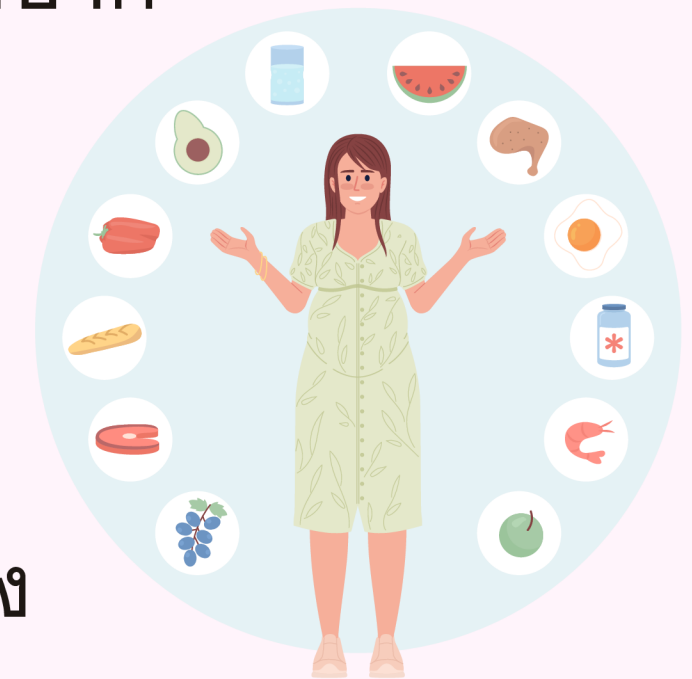

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

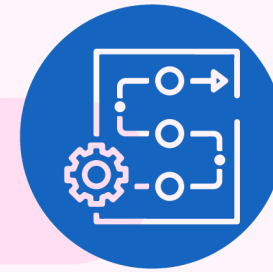
การประยุกต์ใช้ในงานวิจัย (6 องค์ประกอบย่อย)

- ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก
- การเข้าถึงข้อมูลและบริการด้านทันตสุขภาพ
- การสื่อสารเพื่อเพิ่มพูนทักษะด้านสุขภาพช่องปาก
- การจัดการตนเองในด้านสุขภาพช่องปากประจำวัน
- การรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพช่องปากที่ถูกต้อง
- การตัดสินใจเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมและปลอดภัยในการดูแลสุขภาพช่องปาก

ระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology)

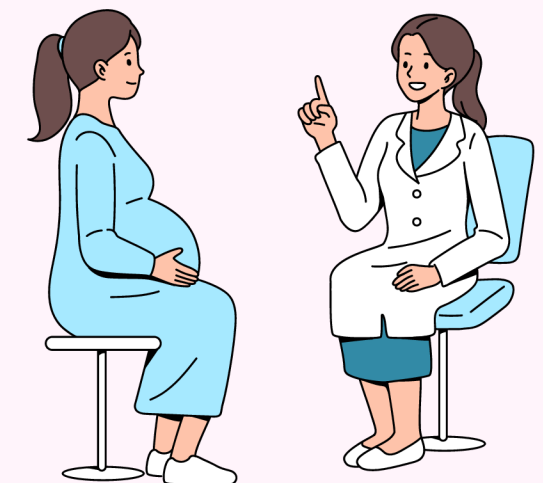

- การวิจัยเชิงปริมาณแบบพหุพหุหาความสัมพันธ์ (Descriptive Correlational Research)
- ประชากร: หญิงตั้งครรภ์ลูกคนแรกที่มาใช้บริการฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลแอด้า 35 คน
- กลุ่มตัวอย่าง: คำนวณด้วยสูตรของYamane (1967):
$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

กำหนดค่า: $N = 35$, $e = 0.05$ (ค่าความคลาดเคลื่อน 5%)

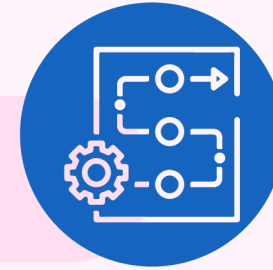
แทนค่าในสูตร: $n = 35 / (1 + (35 \times 0.0025)) = 35 / 1.0875 \approx 32.18$

สรุปผล: ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ≈ 32 คน
- เกณฑ์คัดเลือก: อายุ 15 ปีขึ้นไป ตั้งครรภ์ครั้งแรก (G1) สื่อสารภาษาไทยได้
ยินยอมเข้าร่วมวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป
- แบบสอบถามประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก (ทักษะ 6 ด้าน)
- แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก

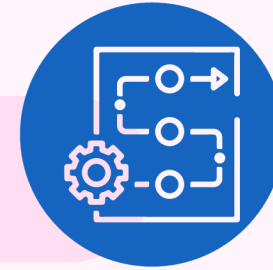
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

- ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

ระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology)

- สถิติที่ใช้: ความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Pearson's Product Moment Correlation

- การพิทักษ์สิทธิ์ผู้เข้าร่วมวิจัย: ได้รับการอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จาก

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลแอด้า
เลขที่โครงการ 08/2567 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2567

ผลการวิจัย - ข้อมูลทั่วไป

อายุเฉลี่ย 26.40 ปี

Min 15 Max 37

สถานภาพสมรส

หย่า/ม้าย/แยก
9.4%

สมรส
40.6%

โสด
50%

หญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่
สถานภาพโสด (ร้อยละ 50.0)

ระดับการศึกษาสูงสุด

ไม่ได้เรียน
3.1%

ปริญญาตรี
15.6%

ปวส./ปวช.
15.6%

มัธยมศึกษา
62.5%

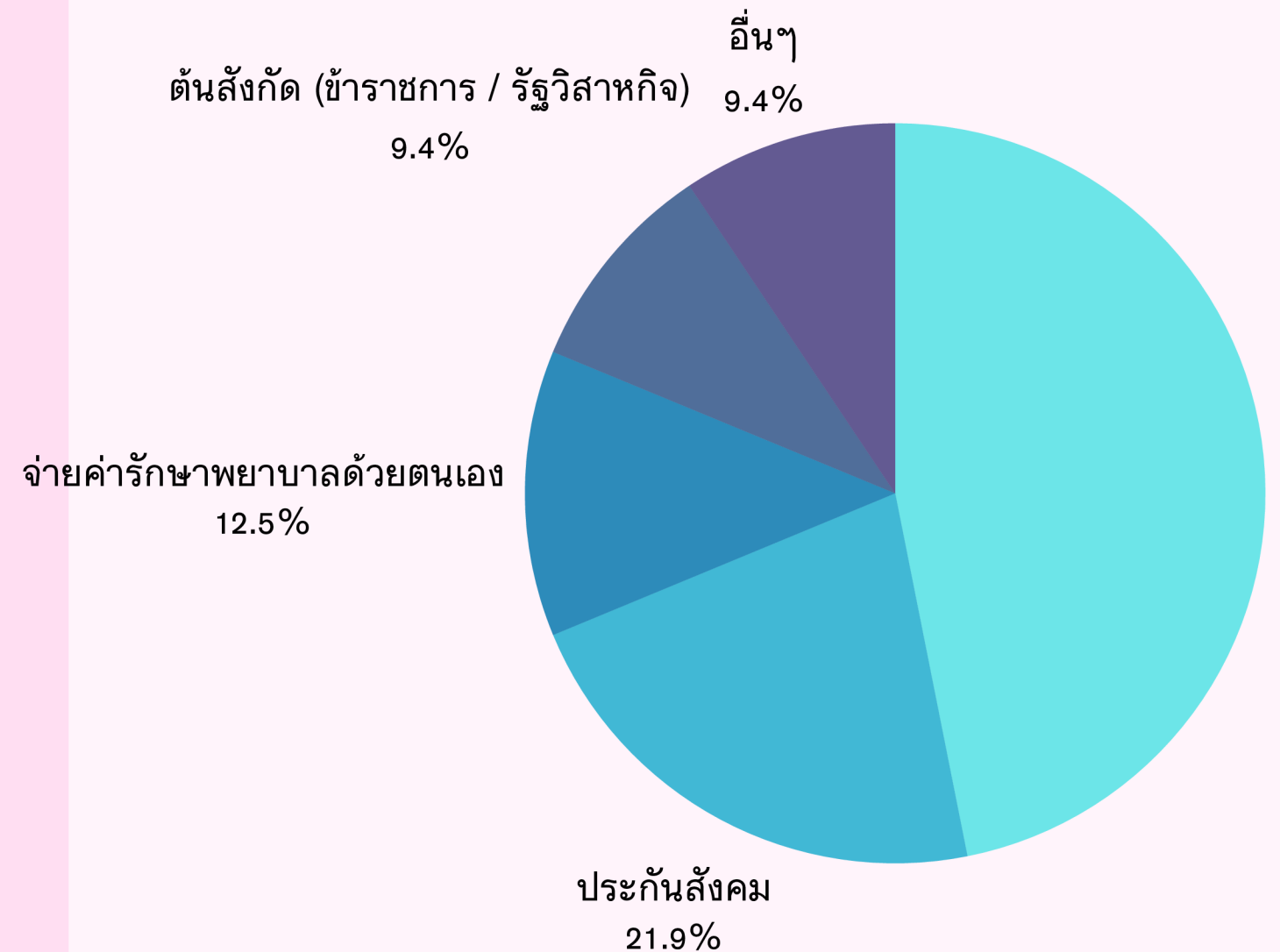
หญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่
สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา (ร้อยละ 62.5)

ผลการวิจัย - ข้อมูลทั่วไป

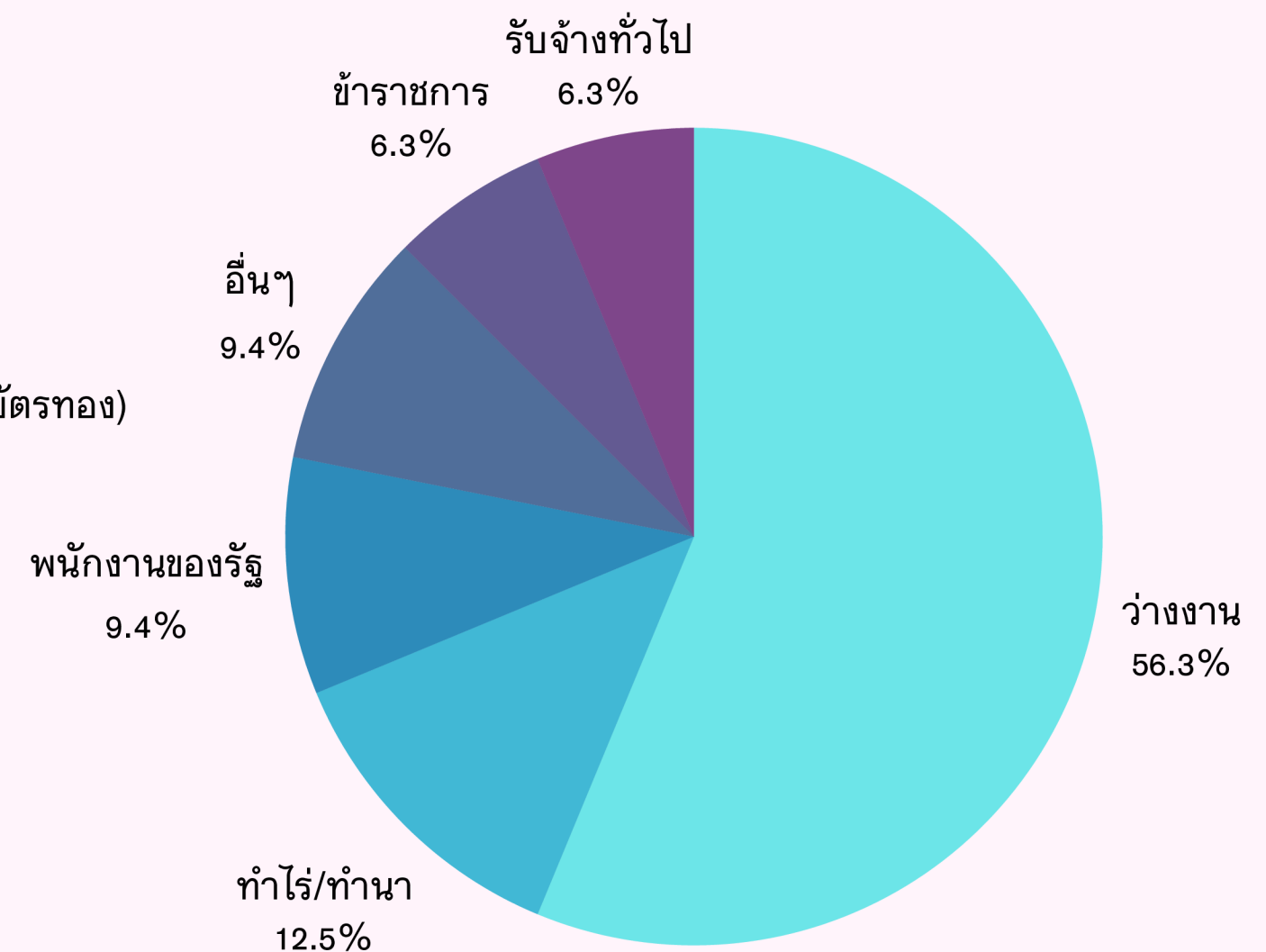

สิทธิการรักษาพยาบาล

หญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่
สิทธิการรักษาบัตรทอง (ร้อยละ 46.9)

อาชีพหลักของหญิงตั้งครรภ์

หญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่
อาชีพว่างงาน (ร้อยละ 56.3)

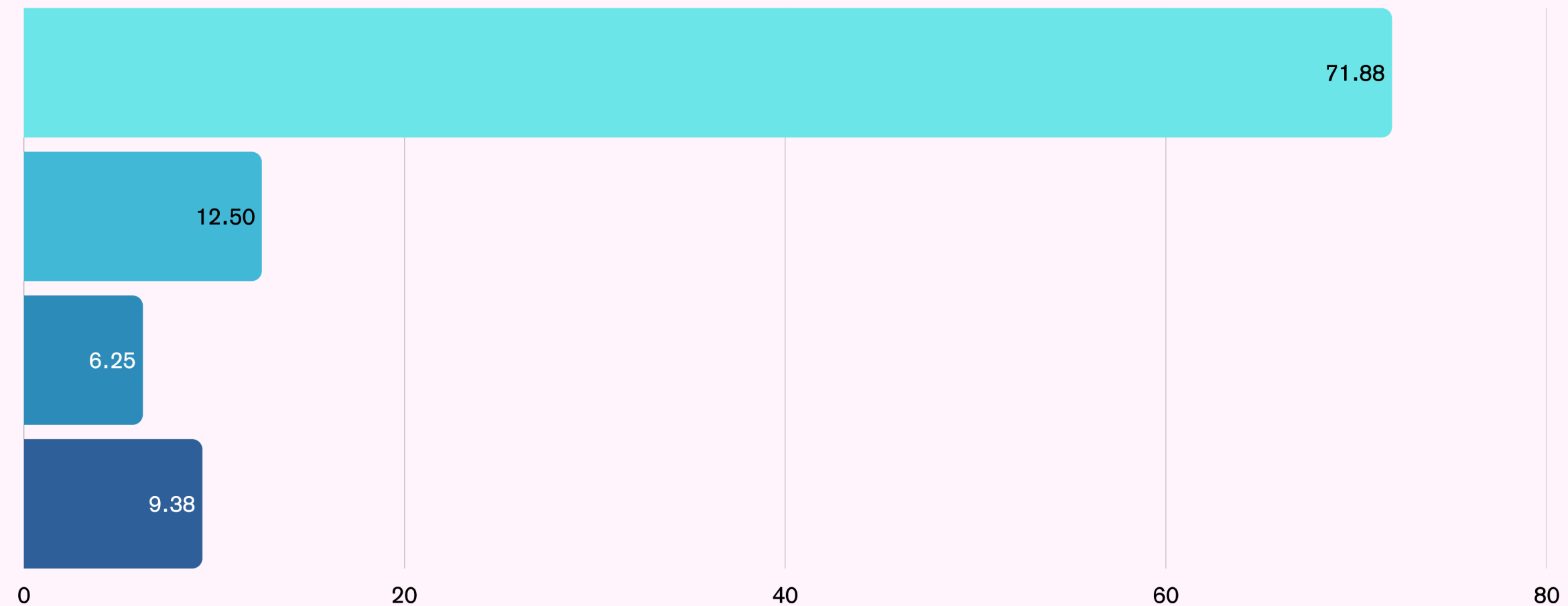

ผลการวิจัย - ข้อมูลทั่วไป

รายได้ต่อเดือน

● น้อยกว่า 15,000 บาท ● 15,000 - 20,000 บาท ● 20,000 - 25,000 บาท ● 25,000 - 30,000 บาท

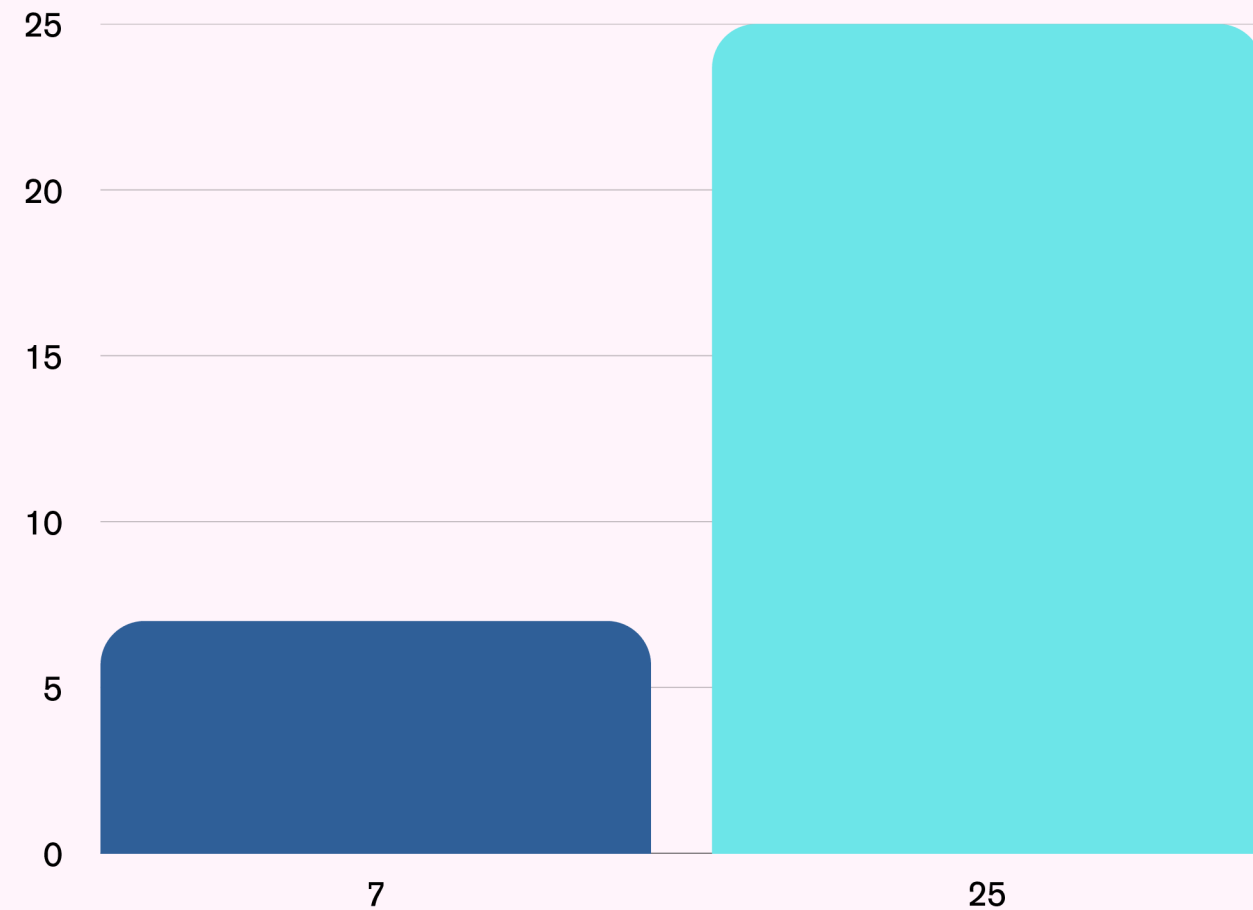
หญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 15,000 บาท (ร้อยละ 71.88)

ผลการวิจัย - ข้อมูลทั่วไป

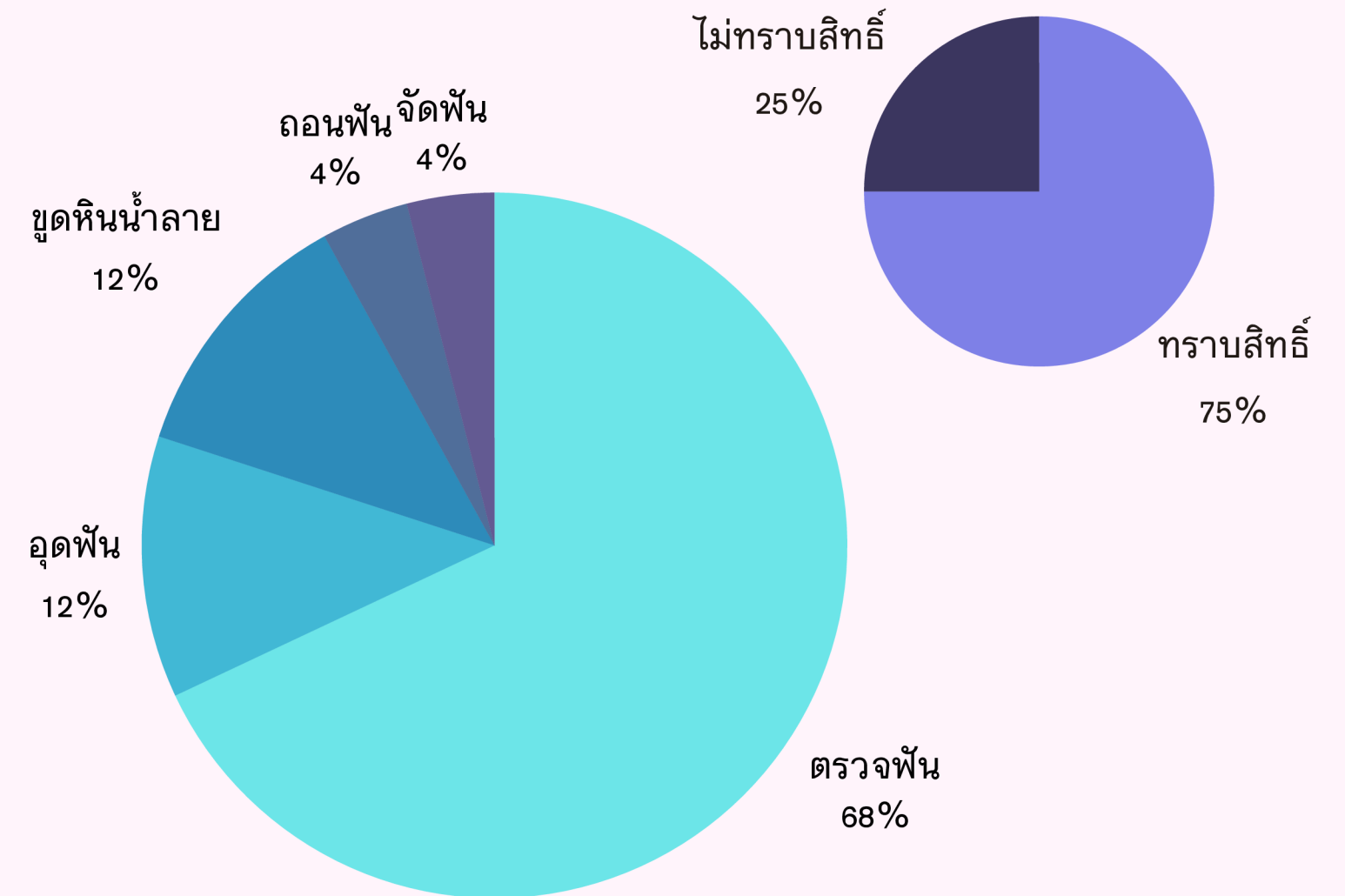
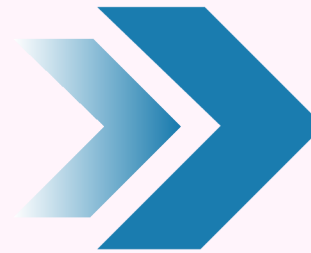

การเข้ารับบริการทันตกรรมในรอบปี

● ไม่เคยรับบริการ ● เคยรับบริการ

หญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่
เคยรับบริการทันตกรรมในรอบปีที่ผ่านมา (ร้อยละ 78.12)

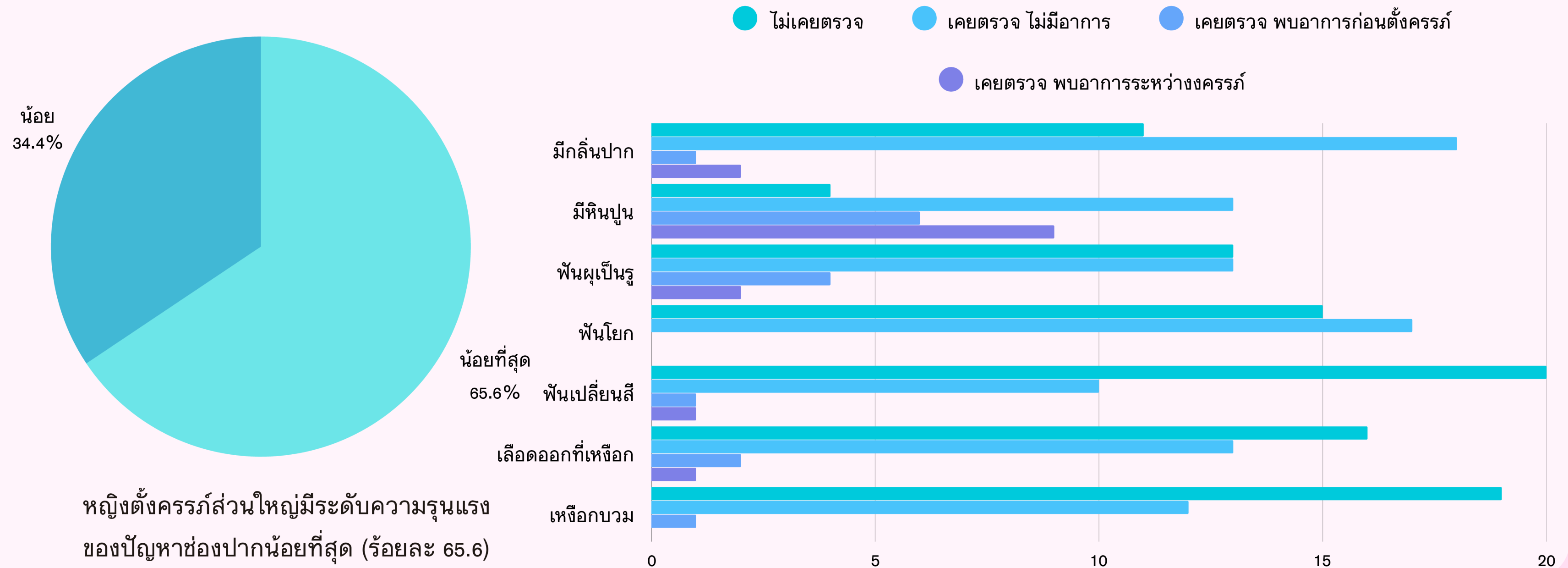

จากหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการทันตกรรม ส่วนใหญ่
รับบริการตรวจฟัน (ร้อยละ 68.0)

ผลการวิจัย - การประเมินสุขภาพช่องปากตนเอง

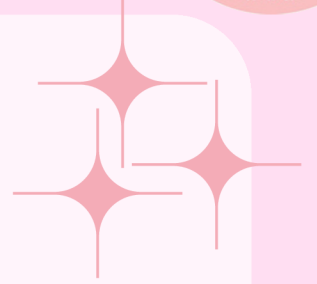

ระดับความรุนแรงของปัญหาสุขภาพช่องปาก (ประเมินตนเอง)

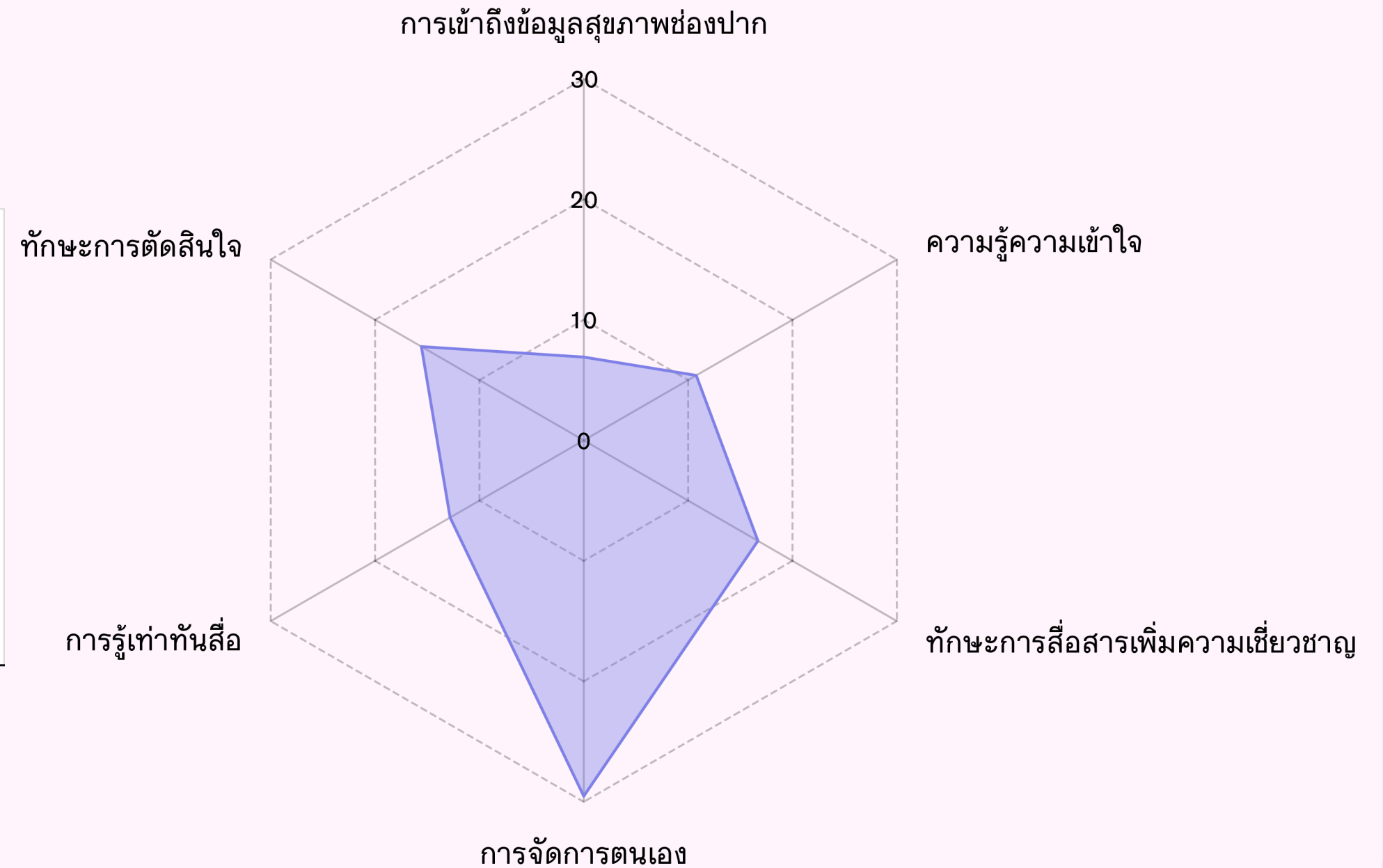

ผลการวิจัย - ความรอบรู้และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก

คะแนนความรอบรู้สุขภาพช่องปาก

การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพช่องปาก	6.91±2.04
ความรู้ความเข้าใจ	10.78±1.31
ทักษะการสื่อสารเพิ่มความเชี่ยวชาญ	16.69±3.06
การจัดการตนเอง	29.53±3.07
การรู้เท่าทันสื่อ	12.81±2.58
ทักษะการตัดสินใจ	15.56±4.62

ผลการวิจัย - ความรอบรู้และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก

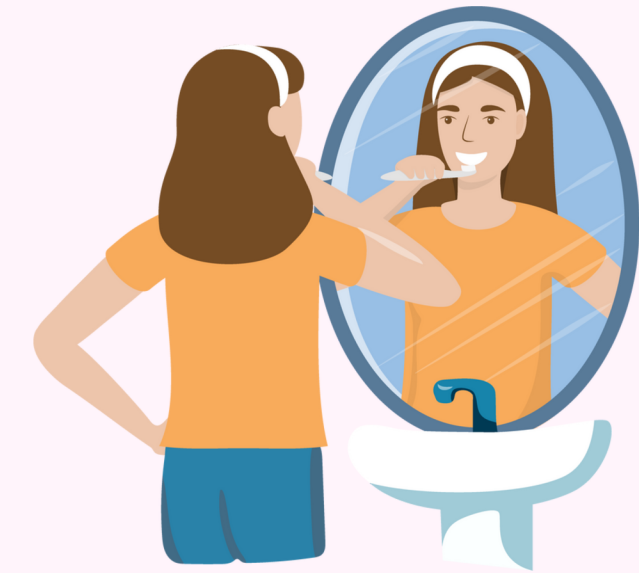

คะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก

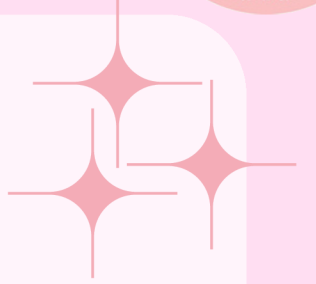

เฉลี่ย 21.56/30 คะแนน
คิดเป็น 71.87%

จัดอยู่ในระดับ
ปานกลาง

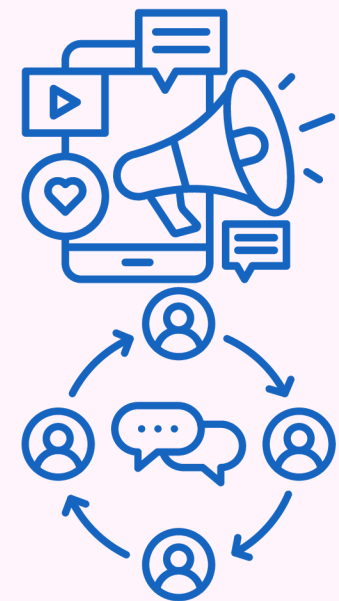
พบว่าหญิงตั้งครรภ์มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก เท่ากับ 21.56
คะแนน (จาก 30 คะแนน) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.98 คิดเป็น 71.87%

ผลการวิจัย - ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพช่องปากและพฤติกรรม	r	p-value (<0.05)
ความรู้ความเข้าใจ	-0.0678	0.712
การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพช่องปาก	0.4775	0.005*
ทักษะการสื่อสารเพิ่มความเชี่ยวชาญ	0.4066	0.020*
การจัดการตนเอง	0.1780	0.329
การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ	-0.0678	0.712
ทักษะการตัดสินใจ	0.2346	0.196

การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพช่องปาก และทักษะการสื่อสารเพิ่มความเชี่ยวชาญมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ p-value <0.05

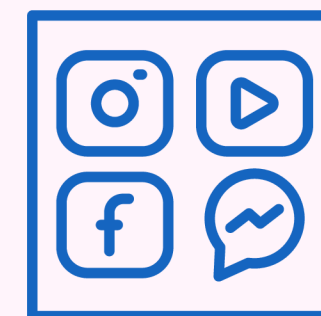
อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

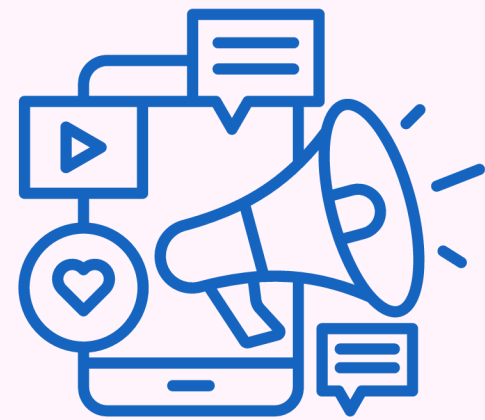
- การเลือกศึกษาหญิงตั้งครรภ์ลูกคนแรก เพื่อตัดปัจจัยประสพการณ์
- ไม่เข้ารับบริการ เพราะความไม่เข้าใจเรื่องความปลอดภัย ความยุ่งยาก ไม่เห็นความสำคัญ
- อินเทอร์เน็ท คือ แหล่งข้อมูลสุขภาพช่องปากที่ถูกค้นหามากที่สุด
- เชื่อมโยงผลการวิจัยกับบริบทจริง เช่น ทำไมอินเทอร์เน็ทถึงเป็นแหล่งข้อมูลหลัก และความท้าทายที่เกิดขึ้นในพื้นที่

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

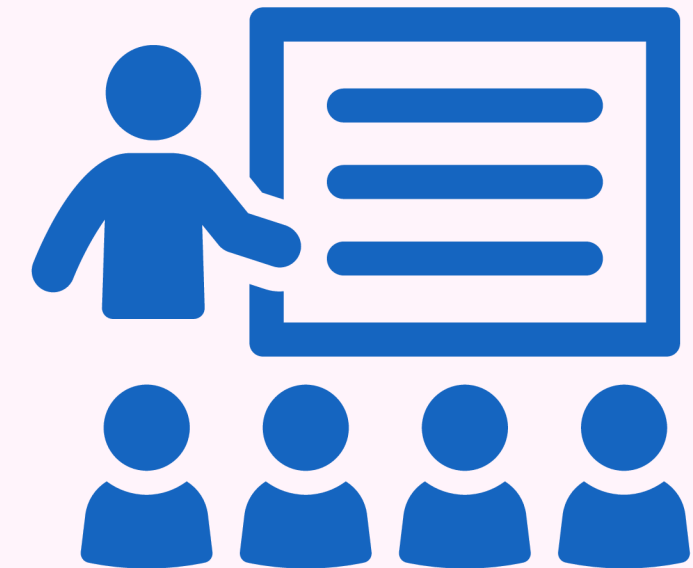
ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- การส่งเสริมสุขภาพช่องปากที่เน้นการเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารตรงจุด ใช้สื่อภาพ เสียง ออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย

- อบรมบุคลากร พยาบาลเวชปฏิบัติ หรือ อสม. ให้เป็น "ผู้สื่อสารสุขภาพช่องปาก" ที่มีประสิทธิภาพในชุมชน

- บูรณาการบริการ ให้คำแนะนำด้านสุขภาพช่องปากใน กระบวนการฝากครรภ์ทุกครั้ง เพื่อสร้างพฤติกรรมยั่งยืน

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

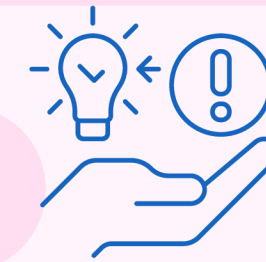

ผลกระทบและประโยชน์

- ลดภาวะแทรกซ้อนทั้งในมารดาและทารก
- ลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลในระบบสุขภาพระยะยาว
- ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน

ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อจำกัดของงานวิจัยนี้

- ขนาดกลุ่มตัวอย่างค่อนข้างน้อย ($n=32$) อาจจำกัดความแม่นยำและการสรุปผล
- การใช้แบบสอบถามอาจมีความลำเอียงจากการประเมินตนเอง
- กลุ่มตัวอย่างมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและการศึกษาดำ อาจเข้าใจคำถามไม่ชัดเจน
- การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำกัดเฉพาะผู้มารับบริการฝากครรภ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- ขยายขนาดกลุ่มตัวอย่างและศึกษาหลายพื้นที่
- ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมผสาน (เช่น สัมภาษณ์เชิงลึก, สังเกตพฤติกรรม)
- ออกแบบแบบสอบถามให้เข้าใจง่าย สั้นกระชับ เหมาะสมกับระดับการศึกษา
- พิจารณาใช้การประเมินภาคปฏิบัติร่วมกับแบบสอบถามตนเอง

การนำไปใช้ประโยชน์และการต่อยอดในอนาคต

ประโยชน์เชิงบริการและนโยบาย

- พัฒนาแนวทางส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากสำหรับหญิงตั้งครรภ์ในระดับชุมชน
- พัฒนาชุดกิจกรรมสื่อสารสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในคลินิกฝากครรภ์
- เป็นต้นแบบในการผลักดันนโยบายด้านสุขภาพช่องปากในระดับอำเภอ/จังหวัด

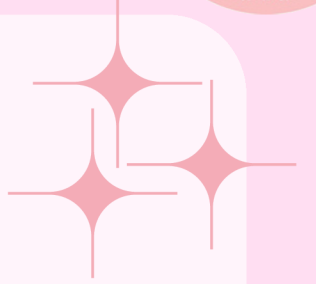
ประโยชน์เชิงวิชาการ

- ต่อยอดเป็นงานวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินผลของโปรแกรม
- พัฒนาแบบประเมินความรอบรู้ที่ครอบคลุมบริบทไทย

การขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืน

- ใช้ผลวิจัยเป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจเชิงนโยบายและบริการ เพื่อยกระดับระบบสุขภาพ

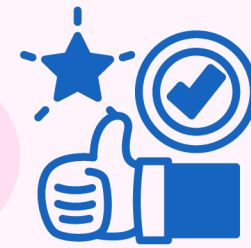

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2561). การเสริมสร้างและประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ (ฉบับปรับปรุง). กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2567). รายงานผลการให้บริการทันตกรรมในหญิงตั้งครรภ์ เขตสุขภาพที่ 7. กลุ่มรายงานมาตรฐานการรับบริการทันตกรรมในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์.
- จินตนา รัตนะ. (2563). ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์. วารสารทันตสาธารณสุข, 18(2), 45–56.
- วารสารแพทย์เขต 4–5. (2563). สภาวะสุขภาพช่องปากที่เกี่ยวข้องกับภาวะทารกแรกเกิดน้ำหนักน้อยของหญิงตั้งครรภ์. วารสารแพทย์เขต 4–5, 39(2), 154–162.
- Nutbeam, D. (2008). The evolving concept of health literacy. Social Science & Medicine, 67(12), 2072–2078. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2008.09.050>

กิตติกรรมประกาศ

- ขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการโรงพยาบาลแคว้น แพทย์หญิงเพชรดา จ๋ามณี ที่กรุณาสับสนุนการทำงานวิจัยในครั้งนี้
- ขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ สำหรับความร่วมมือ
- ขอบพระคุณเจ้าหน้าที่แผนกฝากครรภ์และคลินิกเด็กดีและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลแคว้นที่คอยอำนวยความสะดวก
- ขอบพระคุณผู้ให้คำปรึกษาทุกท่าน

เราจะเป็นโรงพยาบาลในดวงใจของคนแก่ดำ ภายในปี 2572

ขอบพระคุณค่ะ

